

20. 1649, 13
THEOREMATA MEDICA

QUÆ

DEI GRATIA FAVENTE

AUTORITATE GRATIOSI
MEDICORUM ORDINIS
IN ILLUSTRIS UNIVERSI-
TATE JENENSI

PUBLICÆ DISPUTATIONI PROPO-
NUNTUR.

PRÆSIDE

JOANNE VOLCKIO
GOTHANO PHILOS. MEDIC. D.

RESPONDENTE

M. CASPARO POSNERO
GERANO.

HORIS LOCOQ; CONSUEVIS.

XXVI. SEPTEMBRIS.

ANNO CHRISTI MDCLXII.

J E N Æ

Excudebat CHRISTIANUS LAURENTIUS
Kempff

THEOREMATA MEDICA
QUE
DE GRATIA FACIUNT
AUTORITATE GRATIOSI
MEDICORUM ORDINIS
IN ILLUSTRI UNIVERSI-
TATE JENENSIS
REBLICE DIPLOMATI P. P. P.
P. P. P.
P. P. P.
JOHANNES VOLCKMANN
GOTHANO PHILOS. MEDIC. D.
P. P. P.
M. CASPARO ROSNERO
GERMANO.
Hicis hocce Constat
XVII. Martii
Anno Christi 1700.
F. E. W. E.
Friedrich Christianus Laurerius

ΘΕΟΣ! ΘΕΟΣ!

THEOREMA. I.

MEDICINA, Gratosum DEI donum, in-
dividuis generis humani ex labe peccati labili-
bus & quotidie ad interitum ob connatam pra-
vitatē, spontaneam lasciviam & ignorantiam
affectatam approximantibus, data est, ne decre-
scant citius, & aberrent longius metā, ob quam
à sapientissimo Creatore in hoc universi Theatrum introducta
sunt.

THEOR. II. Hæc cum primordiis hujus mundi cæpit: Et
cum nondum in tantum nequitia surrexerat nec tam latè se
sparserat, poterant vitiis simplicibus obstare remedia simplicia,
quæ quivis observabant, & ratione servabant edocti. Sic *Assyrii*
ægrotos in vias ponebant & lege cavebant, ut singulorum mor-
borum medelas propalarent. *Græci* eas in æde *Æsculapii* & *Apollini*
& morborum sacris locis sacras faciebant, ut publicè inno-
tescerent. Nunc ab aureo seculo ad ferreum, & in hoc, ubi tam
nullo ægrotamus genere quàm vivimus, necesse est operosiora
esse munimenta, quantò valentiora sunt, quibus petimur. Ne-
cessitas igitur tersa coëgit ingenia, ut omni seculo cogitando &
operando armare se cæperint multis generibus multis rationi-
bus & observationibus adversus non singulares, sed inexplicabi-
les, diversos, multiformes morbos, & sæpè, DEI auxilio, tanquam
novi *Sisyphi* robustis vinculis mortem ligaverunt, donec *Mars*
mortem liberavit.

THEOR. III. Hoc verò dolemus meritò cum Magnifico
Anglo *Verulamio*, quod, si quis in omnem illam librorum varie-
tatem, quæ inter scientias & artes & nostra Medicina exultat, di-
ligentiùs introspiciat: ubique inveniet ejusdem rei repetitiones
infinitas, tractandi modis diversas, inventionē præoccupatas; ut
omnia primò intuitu numerosa, factò examine pauca reperian-
tur, si mittamus sine re tumida, Philologa & critica puerilia; ut

A 2 ita

ita Medicina magis fuerit ostentata quam elaborata: etiam magis elaborata quam amplificata, cum labores in eam insumpti potius in circulo quam in progressu se exercuerint, plura à scriptoribus iterata, addita pauca. Superiori seculò proximò & hoc nostrò nonnulli quædam nova adducere conati sunt, & licet *Paracelsus* cum suis asseclis chemicis superbè primatum affectaverit, non tamen planè absurdus autor fuit aliis considerationum liberiorum; ne alia dicamus Germaniæ, Angliæ, Italiæ, Galliæ, Hispaniæ, Belgii, vel etiam orientis plagæ lumina, *Fuchsius*, *Fernelius*, *Jonbertus*, *Rorarius*, *Bacchanellus*, *Arniseus*, *Scherbius*, *Hoffmannus* Altorfinus P. noster civis, *Sennertus*, *Fabritius* & ille *Hildanus*, *Riolanus*, *Spigelius*, *Fludd*, *Asellius*, *Harvejus*, *Sanctorius*, *Jasolinus*, illustres & nobiles *Verulamius*, & *Cartesius*, *Parifanus*, *Primorosius*, *Weslingus* M. A. *Severinus*, *Zaccutus Lusitanus*, *Conringius*, *Billichius*, *Walæus*, *Helmont*, *Hogeland*, *Gardinius*, *Plempius*, & multi celeberrimi alii tentârunt idem, putantes, & sibi philosophari licere, quod veteribus, [à quibus, Græcis potissimum, hausimus sapientiam, quæ pueritia scientiæ videtur, ad garriendum prompta, generandum invalida & immatura] generosique animi tum demum esse secundum Pythagoram, *Ἄλλ' ἔλεωδάωρ βαδίζεν*, hoc est, insistere majorum vestigiis, si rectè illi præcesserint, ut *Seneca* restringit, honestâque sine causâ ab illis non deviare. Ne tamen quenquam Novitas offendat: [temerariam credulitatem & temerarium innovandi studium, abhorremus.] Naturæ enim fundus nunquam exhaurietur, & involuta veritas in alto latet, *Senecæ* calculò; nec de malignitate Naturæ conqueri possumus, quia nullius rei difficilis inventio est, nisi cujus hic unus inventæ fructus est, invenisse; nec patitur hinc veritas detrimentum, quia veritatis una vis & una facies est. Et si Theologis laudi vertitur, vitiis novis medelas quærere novas: Jctis variantibus circumstantiis novas Leges ponere; quidnî Medicis, Philosophis: cum macro- & micro-cosmus immensâ sapientiâ Creatoris referta sint, quam curiosis Naturæ indagatoribus semper licet & licebit scrutari sine satietate, quod præ aliis Facultatibus Medica & Philosophica prærogativæ habet. *Ædificium* quoque hujus universi structurâ suâ intellectui

huma-

humano contemplanti instar labyrinthi est, ubi tot ambigua viarum, tam fallaces rerum & signorum similitudines, tam obliquæ & implexæ Naturarum spiræ & nodi undi-quaue se ostendunt; iter autem sub incertò sensus lumine interdum affulgente, interdum se condente per experientia & rerum particularium sylvas perpetuò faciendum est. Qui itaque ducum hujus itineris & hominum talium facinora rodunt egregia, & igneis istis ingeniis cœlum petentibus invident felicitatem, sciant nobiscum illud: Veritas & Ars non habet osorem nisi ignorantem & malevolum. Gratia interea Veteribus [qui certè in iis, quæ in ingenio & meditatione abstracta posita sunt mirabiles se viros præstitèrunt] non sine encomio perpetuo habenda, quod suis semitis iter nobis facilius & compendiosius straverint, cum inventis aliquid addere non tam magnæ molis res sit, & antiquitas seculi sit juvenus mundi; modò homines opes & vires suas benè nòrint, nec de illis majora quam par est, de his minora crederent & à generalibus ad particularium historiam vergerent, autores non admirarentur, sed superare studerent, inter empiricam & rationalem facultatem (quorum morosa & inauspicata divortia, & repudia multum turbant) conjugium verum & legitimum in perpetuum firmarent, hâc tamen lege caverent, ne humana apud ipsos divinis officiant, nève ex reseratione viarum sensus, ut *Venerulam*. monet, & accensione majore luminis naturalis aliquid incredulitatis & noctis ergà divina mysteria oboriatur, nec altum sapiant, nec ultrà sobrium: sed potius ut ab intellectu puro, à phantasiis & vanitate repurgato, & divinis oraculis nihilominus subdito & prorsus dedito, fidei dentur, quæ fidei sunt, & veritas in charitate colatur ad usus vitæ, ne appetitu potentia & scientia quâ Angeli & homines lapsi sunt, & heic labantur.

THEOR. IV. Curatè *Seneca*; si omnia fecit, ut sanaret, peregit Medicus suas partes; etiam damnato reo oratori constat eloquentia officium, si omni arte usus est; laus imperatori etiam victo redditur, si & prudentia & industria & fortitudo muneribus suis functa est. Quod enim quandoque sanitatem non assequatur Medicus, vel imperitiâ ejus est, vel ignorantia; vel Naturâ subjecti repugnante: hoc enim præ subjectis reliquarum

artium peculiare habet, quod illa nihil agant, sed obsequia saltem præstent agenti artifici; hoc verò innatam quandam potentiam obtineat vel cooperandi vel resistendi, unde morborum medicatrix Natura, & minister Naturæ Medicus salutatur. Malè hinc suggillant non solum imperitum vulgus, sed & *δοκίμοι Φοι* quidam inter homines melioris luti Medicinæ certitudinem; Præcepta enim sunt perpetua ex principiis operationis & cognitionis, & defectu artificis sive scientis, non scientiæ, fit, quicquid erratur in Medicinâ, quæ cum scientiis quoad subjectum convenit, in Fine autem ad naturam artium accedit. Medici autem, ex perpetuâ observatione sua principia nectunt, quotidie dilucidius explicant meditationibus, & sæpè quidem diverso modo declarant; tandem tamen in eodem principio concurrunt *ὁμόψυχοι*, ut ingenuè & prudenter *Celsus* colligit, Experimenta Medicinæ primò inventa fuisse ac postea homines circa ea philosophatos esse & causas indagasse & assignasse. Esto verò, quod *Celsus* audacter in proœmio præfatur, vero propius esse vix ulla perpetua præcepta Medicinalem artem recipere, quò sensu *Plinius* eam vocat *interpolem*, responsum *Plempii* nobis arridet: sed enim hoc habet commune Medicina nostra sive cum naturali sive cum aliis scientiis, quæ semper multas habent conclusiones probabiles tantum, non certas & evidentes. Dicamne verò? non injuriâ quis ambigere possit, num aliqua alicujus rei in nobis vera sit scientia? quid enim quæso, nos homulli certò scimus, nisi hoc, nihil nos scire, imò ne hoc quidem!

THEOR. V. SPAGIRICI cum primicerio, ut videri vult, eorum *Paracelso* [qui omnia è tenebris *extrahere* ab ignorantia *separare*, & cum evidentiâ *congregare* audent] adeò in hæc nostra fundamenta debacchantur, ut hæc planè eliminata sua investita cupiant: scil. è pauculis experimentis ad foculum & fornacem novam philosophiam excuderunt, de quibus, sicut *Cicero* cum varias de naturâ animæ opiniones recensens tandem in Musicum incidisset, qui animam Harmoniam statuebat, facetè dixit, hic ab arte suâ non recessit, & prudenter *Aristoteles*, qui respiciunt ad pauca & facile pronunciant. *Verulamius* arguit causam, quod

quod sibi suis conceptibus propriis placeant, omnes meditationes deliciis & artibus, quibus cum versatur, inficientes, fucos licet admodum fallaci admirabundi homines: Ipsorum novitati, quoad licuit, ad multa oculatissimus *Sennertus* reclamavit, & confirmavit in suo de consensu aureo tractatu, quæ ignem ferunt: nec non *Billichius* censor eruditissimus in observationibus, paradoxis & suo Thessalo & alibi. Et sanè, si somnia & nugarum pruritus absint, quoad pharmaca præcipue elegantis Medici nomen hodiè vix sustinere potest, qui Chimia ignarus; possumus quoque ex hujus latifundio multis principiis lucem afferre, ut verè comparari possit agricolæ apud Æsopum, qui è vitâ exiturus dixit filiis, se illis vim magnam auri in vineâ, nec satis meminisse, quo loco defossam reliquisse. Qui eum vineam diligenter ligonibus ubique invertissent, aurum quidem repererunt nullum, sed tamen vindemiam uberiolem propter fossionem circa vitium radices. Circâ aurum conficiendum haud paucis nobilibus inventis & experimentis tum ad referendam Naturam, tum ad usus vitæ apprimè idoneis quasi facem accendit Chimia; quam & candidè retulisse videtur *Verulamius* inter artes istas, [quales & ipsi sunt Astrologia, & Magia naturalis, quæ à varietate speculationum ad magnitudinem operum revocat] quæ plus habent ex phantasiâ & fide, quàm ex ratione & demonstrationibus, quarum fines non sunt ignobiles, sed viæ atque rationes, quæ ducere putantur ad hos fines tam in Theoriâ illarum artium quàm in praxi erroris & nugarum plenæ sunt, neq; adeò traditio ipsarum ut plurimum candida est, sed artificii, licet non tantis, & latebris munita. Versio argenti aut argenti vivi aut alicujus alterius metalli in aurum res creditu dura: attamen longè verisimilius est, ab homine, qui *ponderis, coloris flavi, malleabilis & extensibilis, Fixi & volatilis* naturas cognitâs & perspectas habuerit, quique similiter prima mineralium semina & menstrua diligenter introspexerit, posse aurum multâ & sagaci molitione tandem produci, quàm quod pauca *Elixiris* grana, vel alterius paucis momentis alia metalla in aurum vertere valeant per activitatem ejusdem *Elixiris* vel alterius, quæ naturam scil. perficere & omni impedimento liberare possit. Similiter senectutis retardatio aut

gra-

gradus alicujus juventutis instauration non facile fidem reperiat: attamen longe verisimilius est, ab homine qui naturam *arefactionis & spirituum depravationes* bene norit, quique naturam *assimilationis* atque *alimentationis* vel perfectioris vel pravioris perspexerit, naturam etiam spirituum & qs. flammæ corporis aliàs ad consumendum appositæ aliàs ad reparandum notarit, posse per diætas, balnea, unctiones, medicinas proprias, accommodata etiam exercitia & similia vitam prolongari aut vigorem juventutis aliquâ ex parte renovari: quàm quod hoc fieri possit per guttulas pauculas aut scrupulos alicujus preciosi liquoris, quintæ essentiæ, aut panacæ admirabilis.

THEOR. VI. Noviter funus indixit Medicinæ nostræ Academicæ Chemicus cætera nobilissimus *Joan. Baptista Van Helmont* in *ortu Medicina & opusculis Medicis inauditis*, singularique vocatione prophetico more se præmunit, promissa *καὶ λογάδην* adversus scholas recenset, nec chemicos nec dogmaticos nec quosvis hucusque habuisse Adeptum, ita vocat, medendi, præter se affirmat. Veterum placita nobis non sumimus, si sint aliena à sanctâ veritate, quæ multa subscriptiones nudas sine consideratione ultrò largimur, de quo & Verulamius conqueritur in organo suo, quod immotæ scientiæ suis vestigiis adhæreant, nec incrementa digna genere humanò sumant, assertio maneat assertio & quæstio quæstio, omnisque traditio & successio disciplinarum repræsentet personas Magistri & auditoris, non inventoris & ejus, qui aliquid eximium adjiciat; hominesque deditii jam sint & in unius sententiam tanquam pedarii Senatores cocant, quod tamen in artibus mechanicis contrarium evenire videmus, quæ quotidie crescunt & perficiuntur, licet autoribus suis rudes & informes videantur. Ne tamen planè surdi vel muti videamur tanquam ovis inspectò lupò, discessionem ejus generaliter in transcurso pauca examinabimus & in aprium ponemus præsuppositis ejus deliris & manifestò falsis non ad regulam, quam nullam agnoscit, exploratis, sed relictis, ut sunt inter alia, diversus de Religione à nobis sensus, dum Mariæ D imaginem recenter emergentem suæ leprosæ filiolæ suppetias tulisse refert, singulares causas narrat, loca scripturæ distorquet ad peregrin-

recta vel iudicium & dictamen 'rectæ' rationis, quod est actus intellectus, quò verè res enunciat. *Becano* ratio speculativa recta est, quæ est conformis rei, quam enunciat. Ut non videamus, quomodo *Helmont* hæc tanquam umbratilia & cæca simpliciter renunciet. Cum verò Medicina nostra conformia rei tradat, nec castigetur, nec falsitatis arguatur à Spiritu S. non inde stolidi & nugatoria, sed recta est & bona; Omne autem bonum est à DEO infidelibus etiam concessum. Et quid? Si omnia Ethnicorum abjicienda essent, magna bona essent nihili & nullius autoritatis; nec Jethro Sacerdos Midianiticus socer Moyfi, excellentissimis Spiritus S. donis & experienciâ prædito quicquam prævaluisset prudentiâ administrandi Rempublicam Ebraeorum. Moyfes ipse eruditus erat in scientiâ Ægyptiorum. Daniel Chaldæorum: Paulus ex Arato, Menandro, Epimenide, Platone, Aristotele aurum sapientiæ, argentum & mel humanæ Eloquentiæ in sacrario Domini obtulit. Quid Magi orientales? Inconvenientes itaque sunt conclusiones, quas infert: A DEO omne donum bonum E. non naturali sed peculiari & supernaturali modo cum hominibus quibusdam communicatur. Descendit à patre luminum E. peculiariter & supernaturaliter oriundum est. DEUS creavit Medicum, E. ars medendi dicit aliquid suprâ communem Regulam creatorum, sic, ut ejus adeptio non contingat per modum aliarum artium: Siquidem omne bonum, quicquid in mundo est, à patre, nostrum intellectum illuminante est, omnem quoque artificem & intelligentem DEUS creavit ad hoc, ipsique indidit desiderium & aptitudinem, nullò tamen modo aliquid peculiare, supernaturale vel tale quid infertur. Concedit autor, naturaliter & per observationes e. g. juvantis & nocentis acquiri cognitionem aliquam medendi, sed umbratilem & cæcâ, quod & ipsi largimur, si à priori eò pervenire nequeamus, quodammodo in quibusdam obscuriorem esse Medicinam, quod non ipsius, ut sæpè dictum, sed nostræ ignorantie culpa fit, quæ è tenebris nunquam in hoc seculò emerget. Tandem quid multis? *Helmont* ipse inventis & terminis utitur Ethnicorū, motum musculorum ab ipsis mutuatur, arteriarum, venarum & cordis usum ab ipsis mendicatus est, & innumerabilia. Minoris
hinc

hinc & nullius momenti est, quod accusat infidos auxiliares
neminem à morbo ex scientiâ certâ immunem hæcenus fecisse,
sed quotquot evaserunt, convaluisse solius DEI munificentia
ac naturæ suæ bonitate; & ipsos incurabilium immensum ca-
talogum habere, quasi DEUS nec Medicum nec medicinam
pro his creasset. Proh fidem! quis unquam sine DEI assistentiâ
& Naturæ quenquam sanitati reddidit? nec ipse quidem Hel-
mont, utut Tr. de catarrhis, de morbis tantùm hoc intellectum
velit, quos sponte sua Natura curat. Ex scientiâ autem nostros
hæcenus egisse, loquatur continuata series medicamentorum,
quorum facultates eadem fuêrunt: loquatur similis & eadem
curatio, quæ in morbis individuorum hæcenus similibus & iis-
dem observata est; Omnes autem morbos incurabiles esse,
hoc impossibile est, nisi demonstretur, arborem vitæ in medio
nostrum adhuc esse, à qua tamen aberrasse & nostrum ipsius
justa persolvenda & pertinax morbus edocent; quos nos incu-
rabiles ex principiis pronunciamus, nullus unquam curaverit,
cum justâ DEI voluntate & naturæ reluctantiâ incurabiles
sint. Cum dicit: Si morbus à prævaricatione: peccatum autem
quodlibet remittatur penitus, sperandum quemlibet morbum
in suâ specie tolli posse, si punitio peccato adæquata in remis-
sione: nullam consequentiam hîc deprehendimus, peccatum
condonatur. E. & mors temporalis, quod nullitatis plenum est.
Cætera cathedræ alteri commendamus. Ignorantiam autem
scholarum quatuor generibus includit, dum ipsis inscitiam in
morbis causarum, modi fiendi, remedii & coaptationis imputat,
quæ jam non attingemus.

THEOR. VIII. Admiratione plenum est, quod tantum
sibi imaginatoriisque suis revelationibus tribuat *Helmont*, ut
sibi soli jactitet Naturam suas reclusisse opes, cujus tamen omnis
scientia, si ad aurifabri stateram examinetur, vix quicquam vel
curantes Medicos vel decumbentes juvat ægros, imò in cujus
Scriptis omnia ita sunt involuta ambiguitatibus, plena dubiis,
ut nihil certi præ se ferre videantur. Quantò laudabiliores sunt
Asellii, Harvei, Cartesii, Hogenlandi, & aliorum virorum co-
natûs, quorum inventa, uti *Helmontii* nugis longè utiliora sunt,

ita digniora quoque erunt nostram speculatione. Videamus igitur, quomodo illi veterum doctrinam & de partium usu & de sanguinis Generatione auctam dederint. Cum corpus nostrum perpetuo moveatur, motu consumitur, ne autem prorsus absumatur, provida Natura prospexit, ipsique appetitum restorationis & vehiculi indidit, quod ea desideret, quibus possit conservari. Illius est Fames, quae est calidi & sicci, nimirum cibi desiderium: hujus est sitis, quae est frigidi & humidi sive potus appetitus; estque utraque vel animalis, quae in quibusdam partibus, ut in orificio stomachi, in gutture & glandulis percipitur tempore famis & sitis: vel naturalis in omnibus partibus, dum harum substantiae resolvuntur, sentiunt vacuum & appetunt restorationem. Fames excitatur a liquore acido ex liene misso per arteriam in orificium stomachi vellendo membranas hujus & ventriculi, qui ventriculo repleto a cibo imbibitur, ut ipsum comminuat & terat, quod misso & absente invadit membranas loci. Sitis, ut dictum, fit in gutture & glandulis, quatenus appetunt fluxile & liquidum tanquam vehiculum alimenti. Appetitu salvo praeter cibum alterandum & potum tum dicto cibo diluendo inservientem, tum cibi vices suppletem occurrit liquor quidam subtilis & attenuans, saliva dictus, quae mediantibus arteriis & motu linguae adjuvante per palatum & gingivas in os immittitur, cum per regulas circulationis planum sit, per venas sanguinem a circumferentia ad centrum ferri & contra, quicquid distribuendum vel expellendum per solas arterias fieri. Haec sicut jejuna, (priusquam acrimoniam vel actionem suam in convenientem cibi assumpti solutionem attulerit, ad ejusdem essentiam, quam chylum vocant, extrahendum) tumores discutit, si saepius illinatur: sic & cibo praeparato, scil. in ore primum inciso, mox dentibus molaribus comminuto, linguaque volutato immiscetur ad faciliorem non modo deglutionem; verum etiam gustus suavitatem & coctionem futuram proniorem, quod ex febre convalescentibus probatur, quibus liquor hic exarescens cibos paulo sicciore & ingratos reddit; & famelici canes, qui devorantes frustra panis longiore opus habent tempore ad chylicationem, quam ma-

stifican-

ficantēs. Cibus hoc modo præparatus pellitur in ventriculum linguâ, musculis & fibris œsophagi, cui accedit in stomacho liquor alius manifestè acrior mediantibus arteriis ex liene, quo & siccissimus cibus quandoque sine potu digeritur & concoquitur. Hic humor sive spiritus acidus (acutissimi *Cartesii* inventum) coctioni ventriculi fermentando inservit, quæ sine fermentatione haud facilè perficeretur, quod cibi ponderosi compacti difficulterque fermentabiles & alterabiles, aurum, crudum foliatum, metallica, mineralia & lapidea medicamenta, ut non facilè iis aliquis rarefactionis motus imprimi possit, edocent. Ex *Hippocrate de prisc. med.* dura comminui crassa in animalium ventriculis fundi non possunt, nisi prius ab alio incidantur: huic fermento ascribendum videtur, quod in malè valentibus cibus per se salubris in vitiosum sanguinem & nutrimentum vertatur, & contrà, juxtà illud: Sanis omnia sana. Fermentum hoc digerit, fermentat, & quantum satis solvit cibum, ejusdemque essentiali extrahendæ instar menstrui magis appropriati est.

THEOR. IX. Hanc ciborum essentialiam chylum vocamus, qui constrictione ventriculi per pylorum paululum hiantem in duodenum pellitur, primus ingurgitatus primò & sic deinceps, ex duodeno ad reliqua intestina. In duodenum inseritur ductus biliaris, qui semper ad intestina potest fel excernere, non ut excrementum ad alvi & urinæ stimulum, sed ad nobiliores usus (de quibus, quicquid hætenus paulò accuratius in hæc universitate traditum est, ingeniosis accuratissimi Naturæ rimatoris Nobil. nostri Præceptoris *Slegelii* meditationibus debemus) à Naturâ generatum, ut quasi condimentum, balsami conditionem gerens, per venas lacteas ad hepar distribuatur, chymoque & sanguini mixtum utrumque à concretione & putredine conservet, quò etiam mediante feces eò citius pellantur. Chylus in intestinis & aliquò modò fovetur, quorum multiplex in plerisque animalibus anfractus & circuitus, ut defluentis materiæ quod est nutritivum, dum ubique moram trahit, eò perfectius & plenius in venas lacteas transumatur; est autem utilis ejus succi plus procul dubio in gracilibus intestinis, & quidem imprimis in jejuno. Ex his singulis trahitur in pancreas & Hepar hujus calore, & ex-

pellitur, dum se constringunt intestina, quem motum peristalticum vocant. Per pancreas dum labitur chylus, non nihil defecatur & recrementa per ductum *Virfungi* 1642 Patavii demonstratum deponit, unde *Plempius* pancreatis emissarium salutat, quod natura se saburrâ commodè per hunc exoneret. Pulsio hæc & tractio fit per peculiare vias, *venas lacteas* scilicet, quas *Anatomico Ticinensi Casparo Asellio* ab anno 1622. debemus acceptas, quæ ita chylum ex intestinis advehunt, ut nihil patiantur retrocedere, pluribus valvulis præditæ, inferunturque in omnia intestina, ne duodenò quidem exceptò, copiosiores tamen ad gracilia feruntur, ad jejunum copiosissimæ. Ex lacteis expressus chylus partim versus venæ portæ (in cujus truncum desinunt venæ lacteæ contra *Asellium*, ut apparet ex ligatò truncò) & cavæ ramulos progreditur, & sanguini miscetur ex arteriis per venas mesenterii, ex liene & stomacho per vas breve & reliquas venas in venam portæ prodeunti, & ramo arteriæ Cœliacæ dextro, sese partim in Epar, partim venam portæ in Epate inferente, propulsò; partim transit in Epatis parenchyma, in quò calefit, non perficitur ob parvam moram, incrassatur sive compactior fit, cum Epar, pars compactissima, tentet sibi similem reddere, & ruborem contrahit à spiritu acido in liene elaborato provenientem. Ex Epate aliquo modo sanguis per oscula extrema venæ cavæ in eam pergit, jam verò cum impetum pulsus quodammodo perdiderit, Natura vim constringendi venæ cavæ dedit per fibras carnosas, quâ sese constringit, & sanguinem ad cor pellit, quod ex vivorum anatomia animadvertere licet in hac venâ.

THEOR. X. Ex venâ cavâ dextram cordis auriculam & ventriculum dextrum ingreditur, & sic officinam suam superiorem COR ibidemque mediante quâdam fermentationis ac rarefactionis actione & motu in formam sanguinis sive sanguinem redigitur: cum enim cor calidius (qui tamen calor non est ut manum feriat, sed dulcis) spirituque efficacius sit, & succus in eò longiorem, quàm in Epate trahat moram, facile persuademur ibi majorem mutationem ipsamque perfectionem accipere. Ex ventriculo repleto dextro ob vellicationem cor sese constringit, & sanguinem per venam arteriosam in pulmones pellit
per

per anastomofin ad sui refrigerium & condensationem, hinc in
sinistram cordis auriculam, ab hac ad ventriculum sinistrum
moveretur, ex aortâ per truncum ascendentem & descendentem
per totam corporis œconomiam. De sanguinis viâ à dextro per
septum transversum cordis à *Folio 1639*. Venetiis demonstratâ
an detur? non sumus solliciti, cum nondum sciamus cui bono? &
licet deprehenderimus in aliquibus animalibus, in cordis tamen
fabricâ non rarò ludit Natura, & in bovini cordis septo interme-
dio supernâ parte secundum cordis longitudinem aliquando si-
num inveniri ad sinistrum ventriculum circâ mucronem patu-
lum, quò *Aristot.* deceptum videri 3. *Part. animal.* 4. annotat.
Batavorum Naturæ Consultus *Waleus* ad Thom. Bartholinum.
In utrôque receptaculo cordis ex sanguine calefacto fermenta-
tò & dissolutò ad motûs & sensûs efficiendos aptus fit spiritus, le-
vi aliquâ alteratione prægressâ. Ex his perspicimus motum san-
guinis, quem ex Angliâ invulgavit *Gulielmus Harveus* Medicus
Regius & Prof. Londinensis, quem circulationem vocat, quam-
que colunt hodiè multi doctiores *Waleus*, *Conringius* & alii, ejus-
que usum maximum ponunt esse, multorum affectuum natu-
ram, causas & medendi rationem sæpè hactenus experienciâ po-
tius, quàm ratione suffultam intimiùs perspicere: Prætereâ
hinc melius humorum naturam & eorum defluxum cognoscere,
unde innumeri morbi: exactiùs intelligere, quomodò bonus
malûsve sanguis generetur; quas partes remedium pertranseat,
antequam ad affectam perveniat: feliciùs scrutari pulsuum do-
ctrinam, V. S. febrium, inflammationum, obstructionum gene-
rationem & curam. Sic autem ferè se habet: Primum se con-
stringit cordis auricula, & in illâ constrictione sanguinem con-
tentum in ventriculum cordis pellit: quo repleto cor dilatatur,
hoc contrahit ventriculos & pulsus facit, quò pulsu conje-
ctum in se sanguinem protrudit in arterias ex sinistro ventriculo,
ex dextro in pulmones per venam arteriosam, undè continuò in
ventriculum sinistrum rapitur, & ab hoc propellitur in aortam,
atque deinceps in totum corpus per arterias. Sanguis sic in habi-
tum corporis impulsus, qui non ad aliquod officium servatur,
transit ab arteriis in venas rursus, remeatque in venam cavam,
& ab

& ab hâc in dextram cordis auriculam, deinde in dextrum ventriculum: & ita porrò eundem circulum agit, quem antè, idque continuò, cujus demonstrationes alias alibi videbimus.

THEOR. XI. Dum autem sanguinis pars subtilior, per Truncum aortæ ascendentem partibus cor munientibus quoque prospicit, & per mammarias venas lac generandum mammis curat, dum in glandulas incidit, atque à facultate γαλακτοποιητικῇ coagulante & incrassante ad candorem deducitur, & sic sanguis in mammis in Lac, Chyli quasi speciem, reducitur, non autem tanquam chyli portio sanguini inhaerens ab eòdem separatur, vel per insensiles vias ex chyli officinâ adducitur; indicium hujus est, quod omni alimento jam diu inperfectum vel completum sanguinem mutato, tempore famis nihilominus in mammis, sed minori quantitate, generetur. Pars magis subtilis sanguinis per carotides interiores in caput ascendit, fumique vel roris instar iteratis cordis & sanguinis actionibus & ebullitionibus per cerebrum dispergitur in subtilissimos & quasi incorporeos spiritus omnibus nervis, per fibrillas horum elaboratos, communicandos, totique corpori sensum, motum animique affectus impressuros, mutuâ etiam dicti cerebri & sanguinis fumosi ac quasi aerei actione convertitur: portio quaedam sanguinis subtilior, minus tamen subtilis, & quidem maxima per carnem in ejus nutritionem & conservationem distribuitur. Antequàm venas iterum ingrediatur, duo excrementa (quamvis quidam hæc specialia solius Nutritionis excrementa velint) separantur, aurium nimir. serimen, colore & sapore bilem referens, quod fumi formâ insensibili quodam fermentationis modò in harum meatum per poros vel angustissimam internam extremitatem immittitur; alterum frigidiori aëris constitutione per nasum instar aquæ exstillare solet; cerebrò verò refrigerato formâ spissiore (tunc mucus dicitur) per nasum aut os excernitur; Cerebrò benè constitutò aërisque constitutione calidiore totum hoc formâ vaporis per insensibilem transpirationem evanescit. Propè os & ejus internam partem duo ramuli disperguntur, quos emulgentes superiores possemus appellare, qui salivam in os per glandulas deponunt, non

non aliter ac serum per renes. Pilorum materia sunt fuliginēs sanguinis per carotidem anteriorem in cutem capitis expulsa, ibiq; concretæ ac unitæ. Per truncum descendentem delapsus sanguis per arterias emulgentes pervenit ad renes, ibiq; serum separatur, quod per ureteres progreditur ad vesicam. Cœliacæ ramus dexter ad Epar amandat, divisus in ramulos diversos ramulis Cholidochis respondententes, per quos separat Fel, quod cordis calore adurente ex sanguine calidiore tenuiore generatur, cum sanguine arteriosô demum ad Epar defertur: ex ramo hujus & oritur gastrica, quæ succum acidum in ventriculum ponit. Sinister cœliacæ ramus splenicus ad lienem sanguinem defert, ibique elicit spiritum acidum, quem mittit per vas breve arteriosum in ventriculum ad cibi fusionem & appetitus stimulum; per venam splenicam ad Epar pro chyli tinctura & sanguinis fermentatione in corde. In pueris, ovibus, catellis Lien non est acidus, nec lividus, sed dulcis & albus, quia nondum tali infectus succo, ut postea talis evadit. Per arterias spermaticas ulterius propè testes defertur, & in corpore varicoso materiam feminis deponit in tubulos quosdam ad elaborationem, qui testibus & vasibus deferentibus connectuntur. Semine separatô redit sanguis per venas rursus ad Epar, & ex ramô redeunte mittit venas quasdam junctas cum arteriis, ortis ex spermaticis ad uterû, quæ ibi sanguinem menstruum deponunt, qui non discrepat ab alio sanguine, nisi copiâ, calore, & tenuitate. Copia est à mulierum frigiditate & otio, & quia sanguis ille tamdiu movetur, moratur, & non assimilatur, fit tenuior & calidior. Purgatiô hujus subtilium vel tenuium calidorum, cruditates attenuantium, præcipuè verò fermentationem excitantium vi excitatur, dum scil. fermentatione vel ebullitione à limaturâ chalybis liquoreq; acido sive assumto sive internô naturali & in corpore genito excitatâ, paulatimque sanguini communicatâ tandem menstrua prodeunt. In artubus sanguis ferè solùm Nutritioni invigilat, nisi quod pituitosi quid juncturis relinquat ad motum. Nutriuntur autem singulæ partes hoc sanguine arteriosô, qui in eas per poros pellitur, ibique lentore suo adhæret, crassitie concre-

C

scit;

scit; Partes verò sibi utile attrahere videntur. Deficiente materia sanguinis vel omni vel magis solubili & in sanguinem convertibili remanente ineptà, cor primarium fermentationis instrumentum à motu suo consuetò & vivificò cessat, & circulationis motu inhibito vitæ curriculum abbreviatur.

THEOR. XII. Superpondium hoc esto. Si in ullâ Facultate, certè in Medicâ Magia, incantatio & superstitio à vulgo & summò, peritis & imperitis quodlibet obtinet, ut applausum eorum mereantur veneficæ, mulierculæ circumforanei, uromantæ, irrationales Medicastrî, ignari Chimistæ, rudes barbitonfores, adeò, ut ne mussitet quisquam contrà hos, sed vel tanquam naturales vel occultas, & anti-sympa-theticas, novellas, chymicas agnoscant horum medicationes, non remittentes quemlibet ad eam stationem, rastrum scil. colum & boves, cui à DEO destinatus est. Evenit hîc Medicinæ nostræ, quod de suâ ætate habet *Johannes Tzetzes*, nempe quod in bonarum literarum atq; artium neglectu & contemptu, artificiosa pari atque barbarâ.

Majore sint adeò inque honore barbarâ

Et ineruditi plausum ut docti ferant,
adeoque ab iis, doctissimos qui se putant.

De talibus horrendis superstitionibus, ex foro alio iubet advocare B. *Chemnitium*, in *Locis* sic nostram causam agentem: Magicæ, inquit, superstitiones usurpantur, vel ad cognitionem futurorum & occultorum, vel ad curationes & alia auxilia, vel ad præstigias, & aliquando fit manifesta invocatio Dæmonum vel per concepta verba adhibitis aliquando sacrificiis, jejuniis & aliis ceremoniis: vel per inscriptiones notarum, quas characteres vocant, sive imaginum. Aliquando non fit manifesta invocatio Diaboli, nec expressum pactum cum eò; sed usurpantur vel concepta quædam verba sive ignota, sive vana; sive impia aliquando nomen DEI, verba Scripturæ vel sola vel mista cū aliis, vel characteres, vel ligaturæ vel suspensiones quarundam rerum vel aliæ vanæ observationes, sine mentione pacti aut invocatione Diaboli. Et narrat *Augustinus* quosdam tales superstitiones noluisse
appel-

appellari Magiam, sed tribuisse ei honestum nomen physices
 (hodie *Magia naturalis, magnetica curtionis*) ipse verò rectè
 dicit, omnes tales observationes, quæ non habent causam,
 vel in Naturâ, vel institutione divinâ, ex quâdam pestiferâ ho-
 minum & dæmonum societate q̄s. pacta, infidelis & dolosæ
 amicitia esse constitutas & exortas. Hoc est, cum primis in-
 ventoribus talium superstitionum fecit tale pactum Diabolus,
 se talia superstitiosè observantibus affuturum suâ operâ. Fit
 igitur tacita invocatio & implicitum pactum cum Diabolo &
 gaudent Diaboli se ingerere hujusmodi vanis observationi-
 bus, ut mentes vanitate implicent & in alia horribiora præci-
 pitent. Adeò scilicet Christi, summi Medici, in his terris ad-
 huc versantis, Diabolus simia videri vult & conatur, irritò
 quidem conatu, felicem ejus divinam praxin superbus ille
 Draco, si non æquare, æmulari, sibiq; divinitatem à principio
 affectatam asserere. Sunt ejus organa, qui extrâ metas officii
 avaritiâ & desperatione vagantur, primâ quidem fronte na-
 turaliter curant, quantum suppellex curta permittit, hâc viâ
 si non tutò incedunt, hunc auxiliatorem vel advocant vel ad-
 mittunt qui & nihil, nisi naturalibus perficit, aut prognostica-
 tur; & sic ex conniventiâ Magistratûs, qui ordinem nostrum
 non nisi indigus respicit, bonò & specioso charitatis titulo
 Diabolicus ordo propagatur & servatur.

Πάρεργα.

- I. **P**utamus illum, qui obscuritates & obsoleta in de-
 cendo amat, nec repudiat, non esse Doctorem,
 Nec illum, qui arcana sua Facultatis proprio commodo re-
 servat & sibi possidet, Christianum.
- II. Calorem vitalem, insitum aliàs dici solitum, supra con-
 ditionem caloris elementaris, adeoq; cælestis nature es-
 se, citra ullam rationem Fernelius est commentus.
- III. Esse verè ipsum nature non aliis, quàm Elementaris,
 exinde infallibiliter colligitur, quod 1. frigus Elementare
 habet oppositum, 2. calore Elementare fovetur, 3. mate-
 ria

riâ Elementari nutritur, & 4. ortui ac interitui est ob-
noxius: quæ quidem nec ipse Fernelius negat.

IV. Ad finis ex parte huic sententia Ferneliana, ea est mo-
dernorum quorundam, quæ præter calorem, quò calent
viventia, quig, elementaris ac ignea ipsis natura est,
Spiritus aliquem, diversâ ab Elementaribus conditio-
ne, inesse omni viventi, eòq, tanquam primariò instru-
mentò operationes animæ exerceri, tradit. Sed & hæc,
si paulò accuratius æstimetur, non ad eò firmis rationibus
videbitur subfulta.

V. Potissimùm quidem huic innititur, quod cum anima no-
biliore sint formis Elementorum, nobilior idcirco ac di-
viniùs possant subjectum, cum nihil, quod Elementis
diviniùs, habeat domicilium, itidem Elementis non no-
bilior ac diviniùs. Sed hoc & absurdum est, & contra
istos Auctores, Spiritumq, istum prorsus Elementaris
esse natura, evincit.

VI. Similis ferè cum prioribus farina est dogma de humidò
radicali, seu primigeniò vulgò propositum. At verò cum
istud nos neq, sensus doceant, neq, firma persuadeant ra-
tiones, nostrum non meretur adplausum.

VII. Respirationem ad expulsionem fuliginum conferre, quæ
in nutritione calidi nostri nativi nascantur, receptum
quidem vulgò placitum esse novimus, sed rationes,
quibus innitatur, videmus nullas.

VIII. Nec patet, quomodo ab eis possit adfirmari, qui respira-
tionem beneficiò aqua, non aëris, profitentur:

IX. Αναστομωσις vasorum sub rectis Epigastrii musculis
ideò à natura facta minus rectè creditur, ut possit esse
consensus uteri cum mammis.

ULB Halle

3

005 132 606

VDA 7

